

En berättelse om Torpet Lugnet i Norsborg

Torpet Lugnet

Innehåll

<i>Inledning</i>	3
<i>År 2023 18 sept - Samverkan med HDV- Seniorveckan 2023</i>	4
<i>År 2022 Underhåll och grillafton</i>	6
Oktoberfesten 2022	10
<i>År 2022 – Kristina Nilssons minnen av Torpet Lugnet 1954 - 1960</i>	11
<i>År 2019 intervju av Bo Jonsson</i>	13
Familjen Törnblom som var bosatta i Torpet Lugnet 1907 - 1955	13
<i>År 2016 Vårmarknaden med reportage i tidningen Mitt i</i>	18
<i>År 2016 intervju med Gunnar Lindström om Torpet Lugnets ursprung</i>	19
År 2015 - Sommarmarknaden vid Torpet Lugnet	20
<i>År 2015 - Reportage i Tidningen SÖDRA SIDAN</i>	21
<i>År 2014 – Torpet i sommar-och vinterskrud</i>	21
<i>År 2009 - Loppis vid Torpet</i>	22
<i>År 1978 Intervju med Sten Wåhlin om torpets historia</i>	23
<i>År 1977 "Föreningen Rädda Lugnet" bildades</i>	24
<i>1970 och 1980-talsbilder från Torpet Lugnet</i>	26
Lite om torp och torpare	30
Några andra torp som funnits i norra Botkyrka	32
<i>Hallunda Daglig Verksamhet (HDV) vid Torpet Lugnet</i>	34
Mälarpromenaden	35
Hallunda kulturstig	35
Hallundaboplatsen – en liten bit från Torpet Lugnet	35
Hallundaröset bakom Hallunda Gård	37
<i>Lite om Hallunda gård</i>	38
<i>Hallunda Gårdspark – en ny kommunal del skall byggas</i>	39
<i>Källor:</i>	40

2024-01-23

Owe Eriksson

Inledning

I ett lugnt och naturskönt område i Norsborg intill [Mälarskogens naturreservat](#) ligger [Torpet Lugnet](#). Torpet har en lång och spännande historia som sträcker sig tillbaka till slutet av 1700-talet.

Torpet, som ligger på [Lugnets väg 53](#) byggdes troligen under tidigt 1800-tal och var i många år ett [dagsverkstorp](#), som sorterade under [Hallunda gård](#). Under 1900-talets senare del köptes torpet av Botkyrka kommun.

I början av 1970-talet byggdes ett stort kedjehusområde i närheten av torpet. Torpet användes då som kontor för arkeologer som gjorde utgrävningar i området samt byggnadsentreprenören Ander Diös.

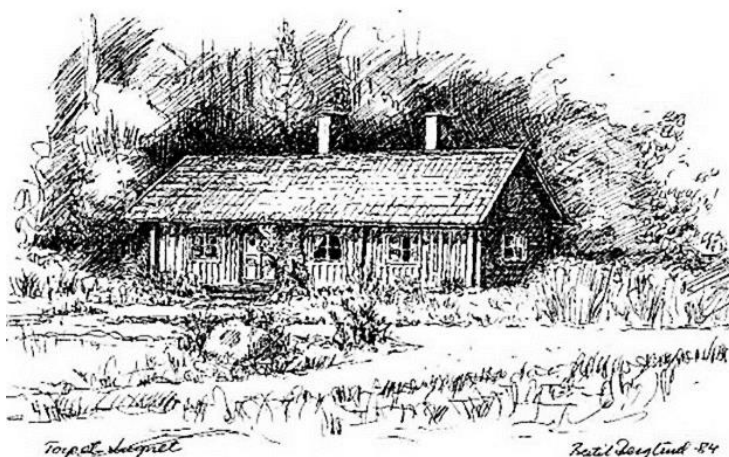
Torpet Lugnet är ett viktigt kulturhistoriskt arv i Norsborg. Det är ett levande exempel på hur livet var i en liten by förr i tiden. Torpet är också en viktig mötesplats för människor i alla åldrar främst för äldre nuförtiden.

Sedan många år tillbaka uthyres och upplåtes huset vardagar till Hallunda Daglig Verksamhet [HDV](#), som bedriver verksamheter här. **Caféverksamhet** måndag - torsdag öppet mellan kl. 10-14. **Trädgårdsgruppen** anlägger varje år ekologiska odlingar på friland och i växthuset

Idag ägs torpet fortfarande av Botkyrka kommun, men huset förvaltas av föreningen Torpet Lugnet sedan år 1977. Föreningen arrangerar trevliga och välbesökta aktiviteter på Torpet, bland annat fem återkommande årliga fester; **Ärtsoppa, grillfest i samband med det årliga underhållet, Kräftskiva, Surströmmningsskiva och en Oktoberfest**. I samverkan med HDV anordnas en **Vår- och en julmarknad**,

Medlemsavgiften 150 kr/år har varit oförändrad sedan starten.

Denna skrift är främst framtagen för våra medlemmar men kan naturligtvis läsas av dig som är intresserad av våra kulturarv och hittar ny verksamhet som passar. Håll till godo!

År 2023 18 sept - Samverkan med HDV- Seniorveckan 2023

Övre bilden till vänster. Christer Boije informerar om Torpet. Eldsjälen och numera webmastern Christer var en initiativtagarna till att föreningen Torpet Lugnet startades 1977. Bilden till höger f.d. kommunarkeologen Sven-Gunnar Broström redogör för det historiska intressanta närområdet

År 2022 Underhåll och grillafton

År 2022 19 september – Njut av Lugnet - Seniorveckan

18-22 september

En inspirerande vecka fylld med aktiviteter för dig som är senior i Botkyrka. Du kan lyssna på musik, föreläsningar, prova på dans, tennis och mycket annat. Upptäck nya härliga platser och verksamheter i Botkyrka.

Allt är gratis, men vissa aktiviteter kräver anmälan. Då behöver vi namn, telefonnummer eller e-post, önskemål av aktivitet och på-/avstigningsplats vid bussresa. Du har en garanterad plats först när bekräftelsen har kommit till dig. Välkommen!

Läs mer på botkyrka.se/senior

Så var det dags att inom ramen för Botkyrka Seniordagar samlas vid Torpet Lugnet. Programmet innehöll visning av Torpet Lugnet besök på bronsålders-boplatsen i närheten. Café Lugnet bjöd på gott "torpar"-kaffe och tilltugg. Arrangemanget var ett samprojekt mellan föreningen Torpet Lugnet och "hyresgästen" Hallunda Dagliga Verksamhet.

Hallunda Dagliga Verksamhet visar sina alster. Här är det arbetsledaren Bo Ekström som är i säljartagen. Denna dag fanns det fin keramik, textilier, praliner, choklad och fröknäcke till försäljning

[Botkyrkafixaren](#) Daniel Aouat, med sin elcykel, presenterar sina tjänster, som en Botkyrkabo över 75 år kan få nyttja gratis.

Kristina Nilsson vistades flera somrar i Torpet Lugnet (1954 - 1960). Hon hade mycket att berätta för leif Forsstedt f.d. ordförande i föreningen Torpet Lugnet.

Botkyrkaarkeologen Sven Gunnar Broström visar på flertusenåriga gravrösen vid Hallunda-boplatsen för en intresserad publik. En del är utgrävda, men många har aldrig grävts ut. Sven Gunnar hann med två exkursioner under Seniordagen.

Torpet Lugnets drygt 200-åriga historia berättas av Leif Forsstedt och Christer Boije (med kameran på magen). Christer var en av grundarna av föreningen år 1977. Arkelogen Sven Gunnar Broström i förgrunden.

Oktoberfesten 2022

År 2022 – Kristina Nilssons minnen av Torpet Lugnet 1954 - 1960

En sensommarsöndag den 4 sept. 2022 hade vi besök i Torpet av två prominenta kvinnor, Kristina Nilsson (t.v.) och Eva Ridderstolpe. Lars Westlin hade förmedlat kontakten då Kristina, som ung upplevt Torpet några somrar på 1950-talet.

Kristina, uppvuxen i Strömsholm i Västmanland, berättade att hennes moster Stina Björklund hyrde Torpet av Hallunda gård från ca 1954 fram till 1960.

Kristina kom under denna period ca 5 veckor varje sommar och gjorde sin älskade mosters sällskap. Hon såg varje år fram emot att få komma till Torpet och få uppleva den rogivande atmosfären i och omkring Torpet. Dagarna gick fort och de njöt av den vackra naturen runt omkring Torpet.

Ofta blev det en promenad ned till Mälaren där man badade. På den tiden fanns det en stig bakom huset som man använde för att ta sig över berget ned till badplatsen. Det fanns inga barn att leka med så var mest att sysselsätta sig själv med olika saker.

I omgivningarna runt Torpet fanns många äppelträd. I det vi kallar för logen fanns utedasset och även ett höns hus.

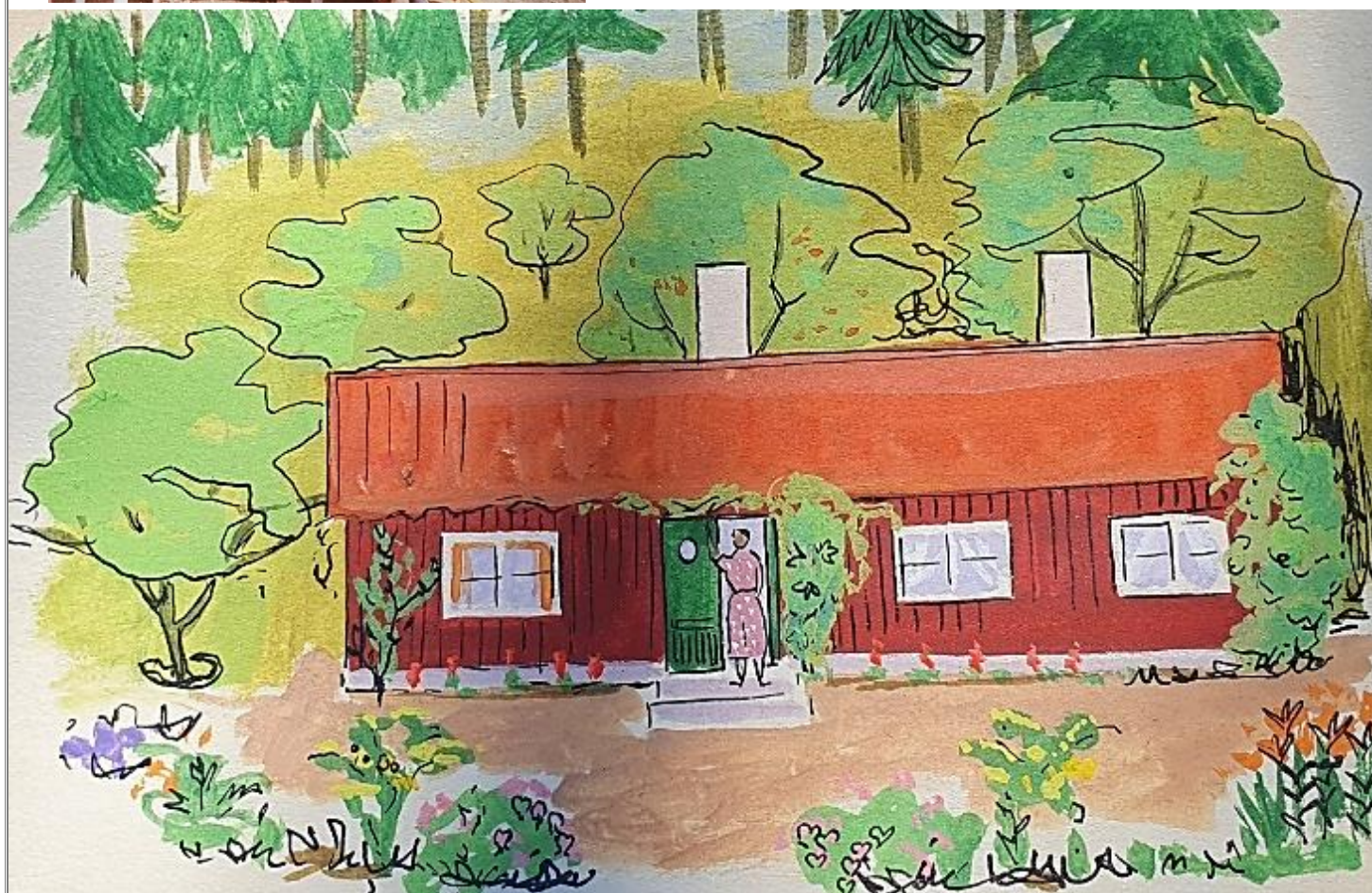
Kristina minns inte om det fanns en smedja i anslutning till Torpet. Hon minns däremot att det fanns kor som gick och betade i närområdet. Hon berättade även att en stor brand hade brutit ut i närområdet någon sommar på 1950-talet. Exakt vilket år minns hon inte.

Tavlan ovan föreställande Torpet Lugnet har målats av Märta Valkvist. Vilken enorm grönska framför huset. Som synes fanns inga fönster-luckor på huset. (Fotat av tavla som Kristina hade med sig)

Detta kort är taget 1958. En fikastund framför Torpet. Från vänster Kristinas fästman och blivande man Hans Nilsson, Bredvid sitter Kristina, som är i 15 årsåldern. Sedan Kristinas föräldrar Gösta och Karin Ahlström och till höger blivande svärfar Manne Nilsson (Fotat kort Kristina hade med sig)

Ett handmålade kort av Torpet Lugnet från 7 juli 1954. Kristinas moster Stina Björklund står i dörroppningen. Kortet är målat av Birgit Pettersson. (Fotat vykort som Kristina hade med sig)

År 2019 intervju av Bo Jonsson

Familjen Törnblom som var bosatta i Torpet Lugnet 1907 - 1955

En eftermiddag den 20 mars 2019 hade vi ett mycket speciellt besök i Torpet Lugnet då den före detta floristen Bo Jonsson (f 1951) kom och berättade om sina förfäder, som hade varit bosatta i Torpet Lugnet. Det var en historisk milstolpe i torpets historia där vi fick berättat och se bilder på personer som bebott Torpet Lugnet.

Det var Bo som hade tagit initiativ till mötet och han hade med sig fotografier och dokument från sina förfäders tid vid Torpet Lugnet. Underlagen skänktes till föreningen.

På bilden nedan finns tre generationer Törnblom samlade. Snickaren Frans, som var gift med Klara Törnblom, var Bo:s morfars far. Frans och Klaras son Ernst, som var gift med Inga, var Bo:s morfar och mormor. Ernst var trädgårdsarbetare.

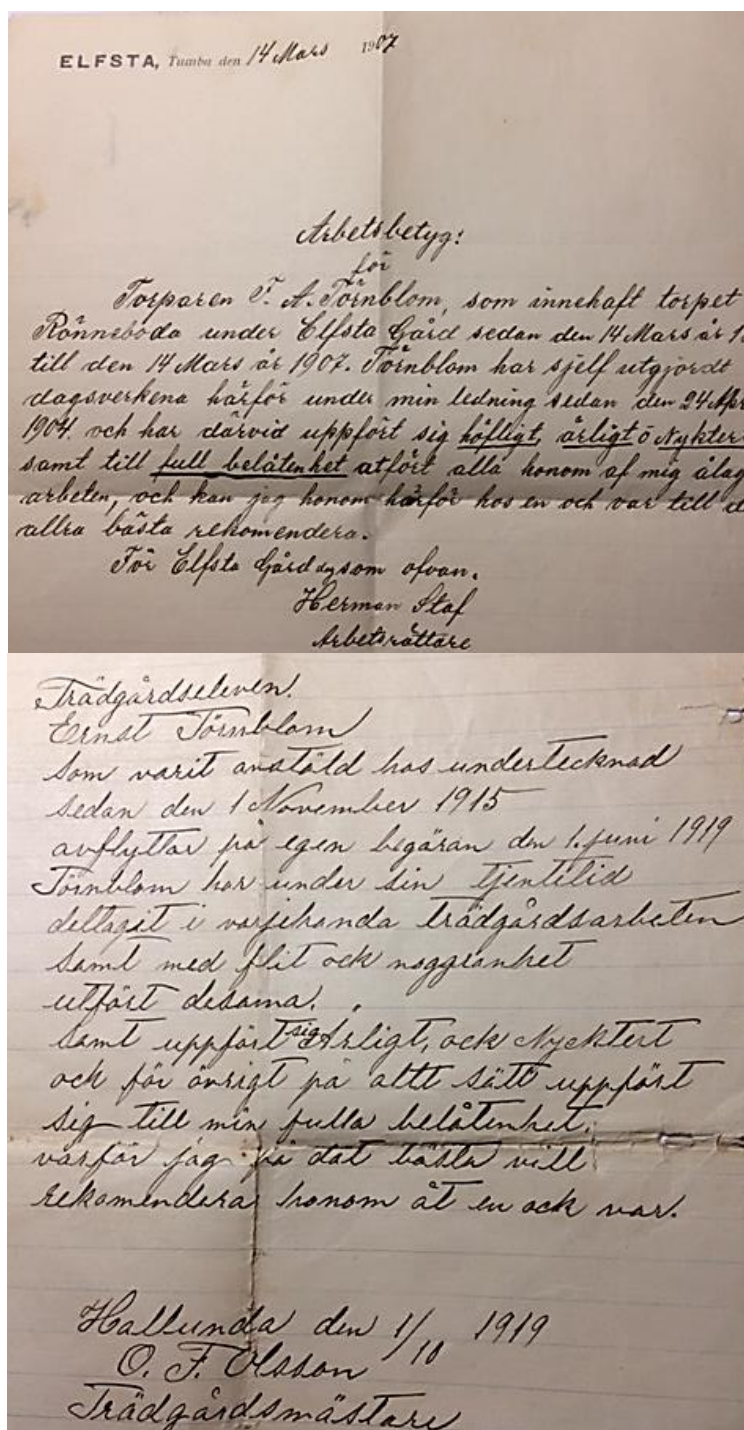
Familjen Törnblom bodde i Torpet Lugnet, troligen från 1907 ända till den 18 januari 1954 då man flyttade därifrån. Far och son Törnblom var knutna till Hallunda Gård som dagsverkstorpäre fram till 1943 då dagsverk som betalningsform upphörde. Sedan blev de arrendatorer och hade Hallunda gård som arbetsgivare.

Från vänster Frans August Törnblom (1876 - 1948), Inga Törnblom (född Mattsson 1882 - 1960), Klara Törnblom (d 1956), sonen Ernst Edvin Törnblom (1900 - 1967), samt flickan Ingrid Törnblom (1926 - 2001). Ingrid var Bo Jonssons mamma.

Så här såg Torpet Lugnet ut under Törnbloms tid. Nuvarande köksdel fanns inte som synes på bilden. Köket byggdes till 1938, då även ett förråd byggdes. Det fanns bara en skorsten på huset, nu finns det två. En intressant detalj är en stega upp till en övervåning på nedre bilden. Bilden troligen från 1910-talet.

ELFSTA Tumba 14 Mars 1907

Arbetsbetyg

Torparen **F.A. Törnblom**, som innehaft torpet Rönneboda under Elfsta Gård sedan 14 mars 1899 till den 14 mars 1907. Törnblom har själv utfört dagsverken här för under min ledning sedan 24 april 1904 har därvid uppfört sig hövligt, ärligt och nyktert samt till full belåtenhet utfört alla honom av mig ålagda arbeten, och jag kan därför hos en och var till de allra bästa rekommendationer. För Elfsta Gård som ovan. Herman Staf Arbetsrättare

Trädgårdseleven **Ernst Törnblom** som varit anställd hos under-tecknad sedan den 1 november 1915 avflyttar på egen begäran den 1 juni 1919. Törnblom har under sin tjänstetid deltagit i varjehanda trädgårdsarbeten samt med flit och noggrannhet utför desamma. Samt uppfört sig artigt och nyktert och för övrigt på alla sätt uppfört sig till min fulla belåtenhet varför jag på det bästa vill rekommendera honom åt en och var

Hallunda den 1/11 1919

O F Olsson

Trädgårdsmästare

Kommentar: I bägge betygen står artigt/ärligt och nyktert. Kan det vara så att det vid denna tid dracks en del så att man t.o.m. i arbetsbetyg framhöll att medarbetaren minsann hade varit nykter åtminstone på arbetstid, eller hade nykter en annan innebörd: balanserad, sansad, förständig?

Avlöningsnota Arbetsgivare: _____
 Redov.nr.: _____ Arbetslagare: 9. Gimmellom
 Mantalsskrivningsort: _____
 Debetsedel nr.: _____ Avlöningsperiod: 1/10-31/10 1952

Avlöning i avräkning eller förskott		Kronor	
Kvitteras den / 19			
Arbetslagaren har att fördras för:			
Ordinarie arbetstid	Tid	Å-pris	Kr öre
Rykt	90	2.30	207 00
Andra förberedelse- och avslutningsarbeten	87	2.50	217 50
Erstatningsjämsgärning å ordinarie tid			
» å sön- o. helgd. samt å övertid			
Övertidsarbete å vardag			
» å sön- o. helgd. samt nattarb.			
Särskilda ersättningar			
Ackordarbete:	Mängd		
Mjölknings			
Provision:			
Semesterlön (ers.) för <u>9</u> dagar			179 21
Kontantlön för hela avlöningsperioden			653 71
Avlöning i avräkning el. förskott enligt ovan eller särskilt kvitto			653 71
Arbetslagaren har att vidkännas avdrag för:			
Prel. A-skatt: enligt tabell (å normal lön)	Kr	öre	
med % (å övrig lön)	110	—	
Frivillig A-skatt (i förekommande fall)			
Prel. B-skatt enligt debetsedel			
Summa preliminär skatt	110	—	

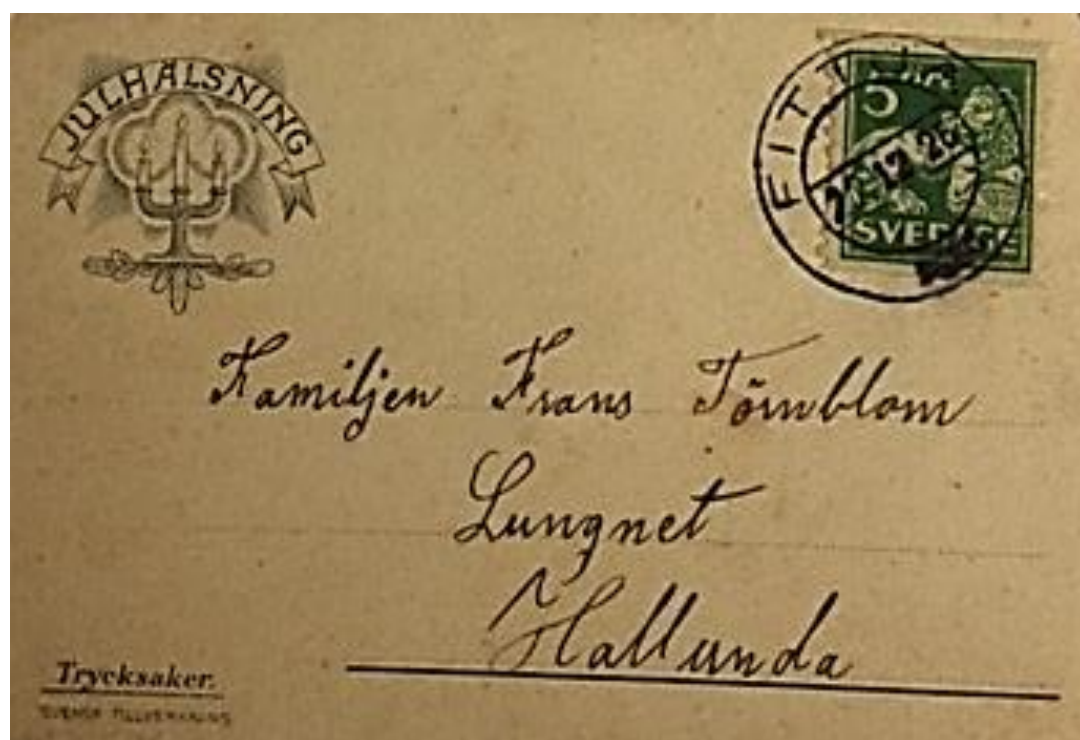
Ernst Törnbloms avlöningsnota från Hallunda Gård från oktober 1952.

På bilden nedan är Familjen Törnblom samlad. Från vänster Ernst och Inga Törnblom, Bo Jonsson, Ingrid och Roland Jonsson och Bos yngre syskon. Kortet är taget omkring 1960.

Bo Jonssons mamma Ingrid gick i Kyrkskolan, en byggnad som ligger mitt emot Botkyrka-kyrka. (Kan det vara felstavat?? står Bokyrka, borde vara Botkyrka). Byggnaden finns kvar än idag och tillhör kyrkan.

En julhälsning till familjen Frans Törnblom bosatt i Lungnet (obs stavningen!) från den 22:a december 1926.

År 2016 Vårmarknaden med reportage i tidningen Mitt i

MITT I BOTKYRKA-SÅLEM 10 MAJ 2016 7
www.mitti.se/botkyrka-salem

VÅRMARKNAD PÅ LUGNET

Plantor och opera på anrikt torp

I dag, tisdag, öppnar Torpet Lugnet i Hallunda för sin årliga vårmarknad. I två dagar kan allmänheten besöka det 200 år gamla torpet för att köpa plantor, dricka kaffe och lyssna på opera.

Botkyrka/Sålem

Hallunda daglig verksamhet har hyrt Torpet Lugnet några dagar i veckan under flera år. Sedan fem år tillbaka anordnar de vårmarknad.

De är våra enda fasta hyresgäster kan man säga och det är väldigt trevligt, säger Owe Eriksson som är styrelseledamot i den ideella föreningen Torpet Lugnet.

Föreningen startade för att rädda det gamla torpet, som ägs av Botkyrka kommun, från rivning. Numera har de närmare 100 medlemmar och det är inte bara ortsbor.

Några dagar i veckan hyrs torpet ut till Hallunda dagliga verksamhet för funktionshinderade.

Bland annat driver de café tre dagar i veckan och har månadens konstnär, som ställer ut i torpet. Men det är även Hallunda daglig verksamhet som både drivit upp plantorna och anordnat försäljningen vid den årliga vårmarknaden.

Tanken är att de ska ha något att göra, det är deras jobb. Det är en trädgårdsgrupp på fyra-fem deltagare som odlar plantorna som vi kommer att sälja på marknaden. Tomater, örter, penneer och mycket mer, säger arbetsledare Annika Sideryd.

UTÖVER PLANTOR SÅ kommer det också att säljas keramik och choklad. Keramiken görs av verksamhetens hantverksgrupp som även har butik i Hallunda. Chokladen är också egentillverkad i en egen chokladfabrik i Botkyrka.

Under vårmarknaden blir det även underhållning och en av verksamhetens deltagare kommer att sjunga.

Hon sjunger opera och

Foto: FOTO: MAJA NILSSON

Carl Rolons planteringar ska säljas på marknaden.

Snart börjar även Hågelby backduckloppis.

Vårmarknaden på Torpet Lugnet 2015.

Foto: PRIVAT

Carl Rolon, Annika Sideryd, Lilian Larsen och Owe Eriksson vid Torpet Lugnet.

det är helt fantastiskt. Håret reser sig på armarna, säger Annika Sideryd.

Vårmarknaden på Torpet Lugnet hade runt 100 besökare förra året. Och även föreningens medlemmar tar sig dit.

Plantorna tar alltid slut, det är först till kvarn som gäller! säger Annika Sideryd.

Vi kommer att vara här som kunder, vi handlar och

dricker kaffe. Enligt prognosen kommer vi ha tur med vädret också, säger Lilian Larsen styrelseledamot i föreningen.

Torpet Lugnet tillhörde förr i tiden Hallunda Gård och var ett dagsverkstorp, vilket innebar att torparen avkrävdes arbete en dag i veckan hos godsherre.

Något exakt datum då torpet byggdes är inte fastställt, men troligast är i bör-

jan av 1800-talet, enligt föreningen.

En tillbyggnad gjordes dock 1938.

Även när vi renoverar torpet tar vi vara på det som är gammalt. Till exempel är takpannorna från de gamla tegelbruken som låg vid Mälarstranden i Slagsta förr, berättar Owe Eriksson.

LILIAN LARSEN var tillsammans med Owe Eriksson

"Plantorna tar alltid slut, det är först till kvarn som gäller!"

Annika Sideryd, arbetsledare

med och räddade torpet 1977. Nu efterlyser de nya medlemmar till den ideella föreningen som underhåller torpet vilket ägs av Botkyrka kommun.

Styrelsen behöver förny sig, vi är över 65 år allihop. Och vad händer med torpet när vi inte är kvar? säger hon.

MAJA NILSSON
maja.nilsson@mitti.se

År 2016 intervju med Gunnar Lindström om Torpet Lugnets ursprung

Intervju med Gunnar Lindström Botkyrka Hembygdsförening 2016-02-05.

Gunnar Lindström hade en teori att Torpet Lugnet egentligen inte är något *torp* utan en medeltida *parstuga*, som troligen har flyttats från en plats i västra Tomtberga till nuvarande plats. Han påstod att man skall man kunna se på Torpets byggnadskonstruktion att det är "sammansatt" hus d.v.s. att huset ursprungligen bestått av två små hus.

Tomtberga, bestod tidigare av två hemman, varav Torpet Lugnet troligen var det nordligaste av de båda gårdarna. Under tidigt 1900-tal och eventuellt tidigare var

Tomtberga en *utgård* till Norsborg.

På höjden, sydost om Torpet Lugnet, finns resterna av de bronsgjutar-ugnar, som upptäcktes vid utgrävningar inför byggandet av norra Botkyrka år 1968. Enligt en ägokarta från 1500-talet, framgår tydligt att både ugnarna och bronsåldersboplatsen låg på Tomtbergas ägor. Tomtberget kan vara den plats där det tidigaste tinget hölls.

Torp var under medeltiden ett avskilt beläget nybygge, i regel en via hemmansklyvning utflyttad bosättning från en större gård eller en by. Senare blev det en icke skattebelagd mindre gård som arrenderades av torparen, brukaren, mot dagsverksplikter och andra skyldigheter, vars avtal reglerades i ett så kallat torparkontrakt

Parstugan var från 1500-talet, men med rötter i 1400-talet, en hustyp i Sverige, som först förekom i herrskapliga sammanhang och blev allmän som bondgård i slutet av 1600-talet och under 1700-talet. En parstuga består av två rum, "stugor", över hela husets bredd, samt mellan dem en kammare och en förstuga (farstu). Det karaktäristiska med en parstuga är att förstugan med entrén ligger i husets mitt och att man därifrån når ett rum till höger och ett rum till vänster. Det mindre rummet rakt fram bakom förstugan, kammaren, var i herrskapssammanhang ett enskilt sovrum, men användes i bondstugan sällan som bostadsrum.

Utgård var en gård som lydde under en huvudgård, exempelvis ett säteri. Den vanliga benämningen på en sådan utgård var *torp*.

(Gunnar Lindströms (d 2017) teori om Torpet Lugnets historia var hans egen).

År 2015 - Sommarmarknaden vid Torpet Lugnet

Tanino är i full färd med att sälja ekologiskt odlade blommor och grönsaker. Växthuset syns i vänsterkant

År 2015 - Reportage i Tidningen SÖDRA SIDAN

12 9 maj-15 maj 2015

SÖDRA SIDAN

VAD HÄNDER

De blåser liv i Norsborgs gamla torp

Torpet Lugnet i Norsborg är ett av få torp i Botkyrka som fortfarande finns kvar efter att miljonprogrammen byggdes på 70-talet. Den 5 till 7 maj anordnade Hallunda dagcenter en vårmärsknad som en del av deras arbete med att hålla liv i torpet.

NORSBORG

Trots den mulna himlen sitter människor utspridda på utemöbler utanför torpet Lugnet. Träden i trädgården har fått sina första löv och tulpaner blommar i rabatten.

Bakom ett par bord med plantor står Hisashi Tanino och säljer tomater, gurkor och kryddor. Han jobbar på Hallunda dagcenter, som är en verksamhet för funktionshandikappade. Det är de som har odlat växterna.

– Vi anordnar den här vårmärsknaden varje år. Då säljer vi fika och plantor och senare kommer musikanter att spela, säger Hisashi.

På vardagar driver Hallunda dagcenter caféverksamhet i torpet från måndag till torsdag de flesta veckor av året. De sköter också växterna och trädgårdsarbetet runt omkring. Nästan all konst

och prydnadssaker som finns i torpet har de också tillverkat.

– Det är viktigt för deltagarna med rutiner, vi är här och gör saker nästan varje dag, säger Hisashi.

Torpet Lugnet byggdes i början av 1800-talet och ligger på Lugnets väg i Norsborg. Lugnet ägs av kommunen och förvaltas av föreningen Torpet Lugnet som startade 1977.

Helt ideell förening

Föreningen är helt ideell och jobbar för att bevara torpet. Varje år anordnas aktiviteter för medlemmarna, som föreläsningar och fester.

Owe Eriksson är ledamot i föreningen. Han sitter vid ett bord vid fönstret i torpet och dricker kaffe som han köpt i kaféet. Han vill att föreningen ska få fler medlemmar. Han menar att om inte föreningen hade startat i slutet av 70-talet hade antagligen inte torpet funnits kvar i det skick det är idag.

– Det vore speciellt roligt med fler unga medlemmar. Det är roligare ju fler som är med, säger Owe.

Det är framför allt förfall och skadegörelse som hotar torpet. Det är föreningen

"Det vore speciellt roligt med fler unga medlemmar."

som ansvarar för vården av byggnaden. Men när torpet används ofta minskar skadegörelsen. Hallunda dagcenter brukade komma förbi torpet och dricka kaffe. Sedan växte verksamheten och de bestämde sig för att hyra torpets lokaler om dagarna. Nu har de gjort det i 18 år.

– När Hallunda Dagcenter är här om dagarna och gör stället fint så lever torpet upp. Det är fantastiskt, säger Owe.

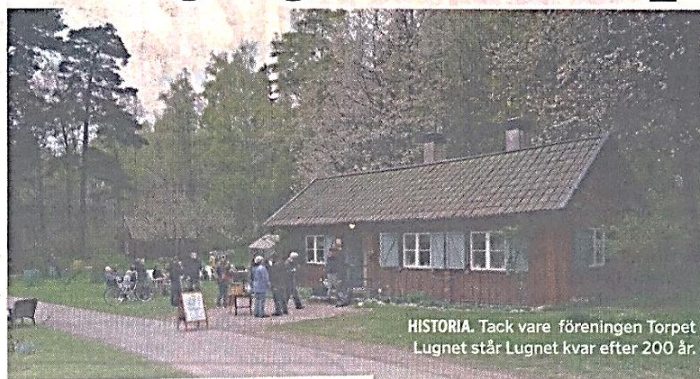
Större för varje år

Utanför torpet har besökarna riktat uppmärksamheten mot Christina Lind. Hon ska uppträda och är en av deltagarna i Hallunda dagcenter. När hon börjar sjunga börjar Hisashi gunga och dansa med en tomatkruka i varje hand.

– Jag började här 2008 och har uppträtt varje år sedan dess. Alla har tyckt om det och det har bara blivit större för varje år, berättar Christina efteråt.

Axel Dahlin

redaktion@sodrasidan.se

HISTORIA. Tack vare föreningen Torpet Lugnet står Lugnet kvar efter 200 år.

STJÄRNA. Hisashi Tanino har stora kunskaper i odling och delar dem med deltagarna.

GRÖNA FINGRAR. Hallunda Dagscenter odlar sommarblommor och ätbara växter i ett växthus bakom torpet.

Torpet Lugnet

- Hallunda Dagcenter bedriver kaféverksamhet måndag till torsdag mellan 10-14.
- Utan stöd från medlemarna i föreningen Torpet Lugnet skulle inte torpet överleva.
- Alla i Botkyrka kommun kan ansöka om medlemskap i föreningen.
- Information om hur man går med i föreningen finns på www.torpetlugnet.se

År 2014 – Torpet i sommar-och vinterskrud

Torpet Lugnet i sommar-och vinterskrud. Bild från år 2014

År 2009 - Loppis vid Torpet

Loppisbilder vid Torpet Lugnet i maj 2009

Anna Wenström och föreningens dåvarande ordförande Leif Forsstedt i säljtagen. Inom parentes har Leif varit föreningens ordförande i hela 28 år. Han avgick vid föreningens årsmöte år 2022.

År 1978 Intervju med Sten Wåhlin om torpets historia

Ägaren av Hallunda gård, [Sten Wåhlin](#), intervjuades 1978 om Torpet Lagnets historia. Han berättade att han studerat en karta från 1802 och på denna karta fanns inte torpet inritat. Hans teori var att torpet bygges några år senare, kanske runt 1810-talet.

Torpet hade från början endast ett rum och kök. Huset köksdel fanns då troligen i det som kallas "mellanrummet". Nuvarande kök fanns inte från början. En tillbyggnad av huset gjordes hösten 1938 då tillkom det nuvarande köket. Även ett förråd uppfördes.

Invid torpet fanns förr i tiden en vedbod, ett hönshus och en smedja. Förutom jordkällaren, som fanns bakom huset, fanns även en jordkällare vid *Källarbacken*.

Söder om torpet fanns *Dalkarlsbacken* och *Gummans backe*, som ligger vid Bronsgjutarvägen/ Tomtbergavägen där det nuförtiden står en ståtlig rönn.

Invid torpet fanns en hel del fruktträd och ett stort potatisland, som låg vid Bronsgjutarvägen/ Tomtbergavägen. I skogarna invid Torpet Lagnet jagades det hare, rådjur och räv.

Entrédörren till Torpet Lagnet kommer ursprungligen från **Brunna länsmansboställe** i Hallunda. Brunna var under 1700–1800-talen en kronoegendom.

Stentrappan till Torpet Lagnet kommer från ett borgarhus i Visby, som skeppades till Hallunda brygga där trappstenarna hämtades och fraktades ca 800 m upp till Torpet Lagnet.

År 1977 "Föreningen Rädda Lugnet" bildades

Pengarna från kommunen räckte inte alls för det byggnadsmaterial som behövdes. Då det pågick en mängd husrivningar i kommunen anvisades vi hus där det fanns byggnadsmaterial, som var lämpligt för renovering av torpet till exempel tegelpannor och virke.

En rolig episod i samband med detta var att vi fick anvisning om ett hus som skulle rivas och som vi kunde ta virke ifrån. Ett gäng starka karlar åkte dit och plockade det som behövdes för torpet. Efteråt visade det sig att det var fel hus. Vi hade fått fel adress! Det huset skulle inte alls rivas. Hur som helst, huset revs väldigt snabbt. Så höll det på ett par år och torpet renoverades till, om inte perfekt, åtminstone anständigt och hållbart skick.

Lokalerna kom att användas för fester, sammankomster, föreningsverksamhet och konstutställningar.

På denna bild av Torpet Lugnet från 1977 kan man se att flera takpannor saknas. Taket läckte som ett såll. Så småningom lades taket om helt av medlemmar i föreningen Rädda Lugnet. Taket försågs med pannor av originaltyp som en gång tillverkades vid [Fittja tegelbruk](#). Pannorna anskaffades från ett rivningshus i kommunen.

När småhusens invånare i området hade flyttat in i början år 1972 stod **Torpet Lugnet** fortfarande intakt. Det omfattade, förutom själva torpet, även en smedja, ett uthus och ett hönshus.

Torpet användes som platskontor för projektledarna på byggföretaget Anders Diös AB och även för arkeologerna som höll på att gräva ut bronsåldersbopplatsen i området.

Under exploateringsarbetet hade det i området upptäckts lämningarna av en 3000 år gammal bronsåldersbopplats. Platsen belades med tillfälligt byggförbud tills lämningarna hade kartlagts. Detta var givetvis ett streck i räkningen för exploatörerna och bygget av flera hus blev fördröjt med mer än ett år innan det kunde slutföras. Några av de planerade husen kunde inte alls byggas.

Det var under tiden som platskontor som torpet anslöts till kommunalt vatten. Avlopp med WC inrättades också. När byggprojektet avslutats lämnades torpet öde och vind för våg.

Allteftersom åren gick blev husen mer och mer förstörda av väder, vind och vandaler. Det regnade in genom det ruttnande taket i torpet. En film spelades in där av en av de mer kända svenska filmmakarna. Lämningarna efter detta var inte heller positiva för miljön.

Uthuset revs, och en natt stod smedjan i brand och brann ner till grunden.

Vi var några närboende som tyckte det var tråkigt att torpet i vår närmiljö skulle förfalla. Vi gick upp till "Gröna huset" i Tumba och kontaktade byggnadsavdelningen.

Det enda man kunde erbjuda var att "konservera torpet" så att det inte skulle regna in. Vi frågade vad det skulle innebära och fick svaret att man kunde lägga gröna presenningar över taknocken.

Men så var det någon i kommunhuset kom på en idé och meddelade: "Kan inte ni som är närboende ta hand om huset och förvalta det? Det ligger ju i ert intresse!". Kommunen kunde eventuellt ställa upp med några kronor initialt, för man hade ju fått ut försäkringspengar för [Tomtberga Torpet](#).

Efter en rundfråga i torpets omgivning fick vi ett femtiotal intresserade som var villiga att offra lite tid och arbete på att rädda torpet.

1970 och 1980-talsbilder från Torpet Lugnet

Under årens lopp har det varit mycket aktiviteter i Lugnet. När föreningen var nybildad fanns det många barn i området, och dessutom var vi alla yngre. Detta präglade aktiviteterna. Det var det julgransplundringar, luciatåg och valborgs/midsommarfirande som var de stora händelserna. Ofta var det musik och dans in på småtimmarna vid dessa tillfällen. Mellan dessa festligheter körde vi då och då ärter med punsch, kräftskiva samt arbets- och städdagar. På senare tid har de stora högtiderna fått vara och aktiviteterna mer och mer koncentrerats till det senare slaget. Åldern har tagit ut sin rätt och det är sällan några barn med på tillställningarna. Det hindrar inte att det har förekommit en del innovationer, som loppis, picknick, ölprovningar och föredragsaftnar. Många av aktiviteterna har dokumenterats på bild genom åren.

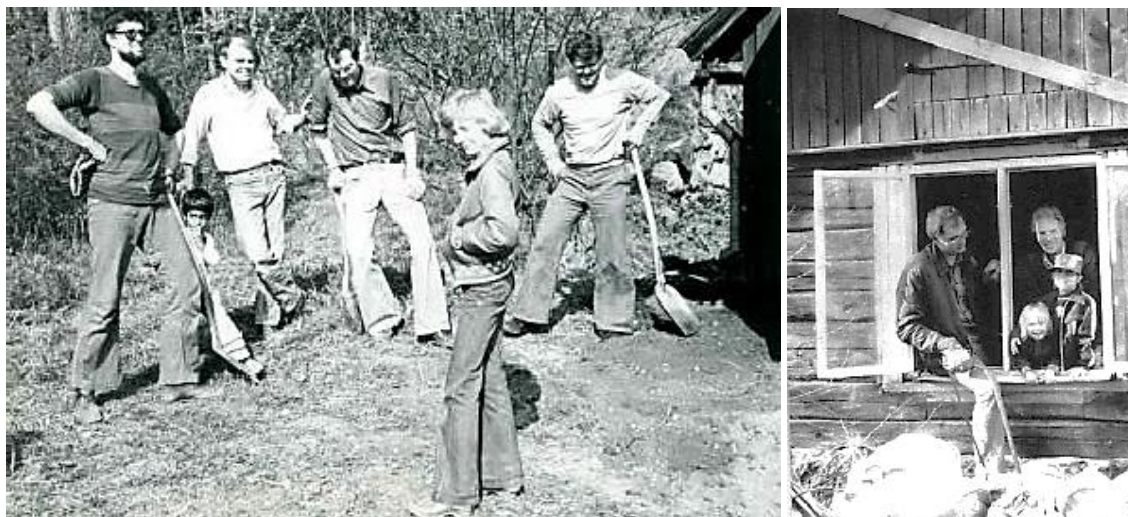
Torpet Lugnet år 1971

Smedjan från år 1971. Brann ned några år senare

Vägen från Torpet Lugnet till Hallunda Gård. Bild från 1964

Arbetsdagar med grävarbete och fönsterrenovering

Arbete med att sätta logen i stånd.

Målning av fönster. Bilder från 1980

På bilden t.h. inspekterar Ulla Boije trasiga tegelpannor

På mittenbilden syns en ung webmaster Christer Boije

Bo Jarleryd med dottern Lotta

Kyligt Valborgsfirande 1979

Lugnets Vasalopp 1980. Luciatåg 1977 med saft och lussebullar

Midsommarfirande med pyntning av majstången och dragkamp

Lite om torp och torpare

Från 1600-talet kom begreppet [torp](#) att beteckna en mindre, inte skattlagd, jordbruksfastighet. Den var oftast belägen på enskild mark, och nyttjanderätten uppläts åt en torpare som gjorde dagsverken eller annan tjänst åt markägaren.

Systemet med torp och torpare blev då ett sätt för de större godsens att tillförsäkra sig arbetskraft. Torpen byggdes på godsets mark och torparen hade skyldighet att som betalning för arrendet varje år utföra ett antal dagsverken på godset. Torpen blev med andra ord en avlöningsform för arbetskraft på gods och större gårdar.

Man gjorde åtskillnad mellan **jordtorpare** och **skogstorpare** efter torpets placering på jordbruks- eller skogsegendom. Torpen var inte skattlagda. Torparna hade en mellanställning mellan arrendatorerna, som erlade arrende i pengar, och statarna/ backstugusittarna, som levde av arbeten med betalning in natura.

Statarna var egendomslösa, jord- och djurlösa, fattiga gifta lantarbetare. De var kontraktsanställda på i regel ett år i taget och bodde på godsens i speciella statarbostäder, de s k statarlängorna. Backstugusittare var benämningen på personer som bodde i mindre hus på en jordägares mark eller en bys allmänning. Dessa hus, backstugorna, var inte skattlagda. Backstugusittarna var en brokig skara och omfattade såväl relativt välbeställda hantverkare som dagsverksarbetare samt gamla och utfattiga personer.

Torparna däremot hade egen bostad, kreatur med tillhörande åkermark, som arrenderades. Arrendet betalades, i form av dagsverken till markägaren. Torpen kunde ligga långt från godset. Brukningsrätten av torpen ärvdes.

Andra typer av torp var till exempel **fiskartorp** där arrendet delvis utgjordes av fisk.

Kolartorpets brukare hade skyldighet att kola ett visst antal milor eller leverera en viss mängd träkol

Kronotorpets innehavare var skyldig att biträda med visst skogsarbete.

Under indelningsverket dagar (1682 - 1901) fanns även en annan typ av torp, nämligen **Ryttartorpen**, som ingick i rusthålllet som tillhandahöll ryttare till kavalleriet.

Soldat- och båtsmanstorpen ingick i det ständiga knekthålllet/ båtsmanshålllet vars rotebönder hade till uppgift att rekrytera och underhålla knektar respektive båtsmän.

Antalet torp (dagsverkstorp) var som störst på 1860-talet, omkring 100 000. Efter laga skiftet 1827 avtog dock ökningstakten. Under slutet av 1800-talet och under början av 1900-talet ersattes i många fall dagsverksskyldigheten med penningarrende, och större torp blev ofta arrendegårdar.

Dagsverken som betalningsform för bruksrätten av torpen förbjöds år 1943 i den nya arrendelagstiftningen.

Därmed upphörde torparinstitutionen. En torpare var med andra ord en småbrukare som inte ägde jorden utan arrenderade den och betalade arrendet genom att utföra ett antal dagsverk på markägarens gods. Torparen var en landbo med ärftlig besittningsrätt. Vad som skiljde torparen mot övriga landbor var att torparen betalade arrendet med dagsverken.

Några andra torp som funnits i norra Botkyrka

Torpet Skarpbrunna i Hallunda

Torpet Kvarnhagen i Alby

Tomtberga-torpet förstördes helt i en eldsvåda. Detta torp låg söder om korsningen Tomtbergavägen-Norrskogsvägen

Hallunda Daglig Verksamhet (HDV) vid Torpet Lugnet

Föreningen Torpet Lugnet hyr ut lokalerna till HDV dagtid på vardagar. Avsikten är att ge människor med funktionsnedsättning en meningsfull sysselsättning och en aktiv social kontakt. Verksamheten leds av ett engagerat gäng arbetshandledare från kommunen.

En välkänd profil under många år vid Torpet var arbetsledaren *Hisashi Tanino*. Han var en drivande och idérisk person, som var mycket uppskattad och omtyckt av de boende i närområdet. Tanino gick i pension 2017.

Då HDV:s verksamhet vid Torpet är mycket uppskattad i området stöttas den på olika sätt av föreningen Torpet Lugnet.

Natur och historia i omgivningarna kring Torpet Lugnet

Mälarpromenaden

Hallunda kulturstig

Strax intill Torpet Lugnet så ser man i skogsbrynet ett par ståtliga Douglasgranar. De inplanterade granarna skiljer sig från de vanliga granarna med sina barr som tjocka och långa.

Hallundaboplatsen – en liten bit från Torpet Lugnet

Hallundaboplatsen som den kanske såg ut en gång i tiden

Någon gång omkring år 1000 före Kristus bosatte sig en grupp människor på den här platsen. Bosättarna slog sig ned på bergsryggens södersluttning vid [Rödstensfjärden](#) Platsen, som valdes, var skyddad från nordliga vindar.

3000 år senare, när Botkyrkastaden skulle byggas, upptäcktes den drygt 20 000 m² stora **Bronsåldersboplatsen**.

Den var då överlagrad av två gravfält, det ena från bronsåldern och det andra från järnåldern. Åren mellan 1969 - 1971 undersöktes delar av fornlämningen av arkeologer och de fann tjocka lager av skärvsten. Stenen var söndersprängd genom upphettning.

Man hittade också rester av hus och brända rester av lerväggar av hus som brunnit. Två hus undersöktes och i ett av husen hittades en liten ugn för bronssmältning.

Arkeologerna, som undersökte Hallunaboplatsen, fann skärvor från minst tusentalet olika kärl i keramik. Formen på kärlen tummades fram och ytan jämnades sedan med våta händer. Ett 30-tal kärl har gått att rekonstruera och några av dem finns utställa på Historiska museet i Stockholm. En del krukskärvor finns tydliga avtryck av sädeskorn. Drygt hälften av sädesavtrycken i Hallunda härstammar från korn och en tredjedel från primitiva vetesorter, som mer lämpade för gröt än för brödbak. Här har man även odlat havre i mindre skala. Bronsålderns åkrar var mycket små. Man hade enkla jordbruksredskap och de var det lätta sandiga jordarna som brukades. Åkrarna plöjdes med ox draget årder. Andra fynd här är malstenar och löpare.

Hallundaröset bakom Hallunda Gård

Hallundaröset är Södermanlands näst största kända gravröse. Eftersom röset

ligger i skogskanten och uppe på ett berg kunde det bevaras när Hallundas nya bostadsområden uppfördes i början av 1970-talet. Röset är cirka 35 m i diameter och 6 m högt byggt under den period vi kallar för bronsåldern, Röset byggdes för mer än tretusen år sedan och är inte undersökt. Eftersom det ligger i skogskanten och uppe på berget låg det inte i vägen för bostads--

byggandet under i början av sjuttiotalet.

Det som gör detta röse speciellt är att det är byggt kring ett berg det syns särskilt tydligt på toppen av röset om det finns gravar i detta röse ligger det antagligen på sidorna eller strax nedanför röses fot.

Gravbål

Under denna tid kremerade man sina döda och begravde den sedan en liten del av de brända skelettbenen i till exempel ett röse men vi vet inte vart de andra benen tog vägen Rösen innehåller ofta flera gravar så att det kan ha varit i bruk under en längre period men fortfarande under bronsåldern. Rösen kan ligga precis som detta ofta på höjder med vid utsikt kanske för att synas från vattnet och kanske för att man ville begrava de dödas högt upp.

Var bodde då människorna som byggde och använde röset?

Ett par 100 m västerut ligger en av Sveriges största undersökta boplats från bronsåldern och vi kan anta att det var där de bodde.

Två kilometer öster om boplatsen ligger [Slagsta hällristning](#)

Mycket tyder på att den har samband med boplatsen i Hallunda.

Samma människor som bad eller genomförde riter vid Slagsta-hällristningen sov och arbetade nog vid Hallundaboplatsen.

Lite om [Hallunda gård](#)

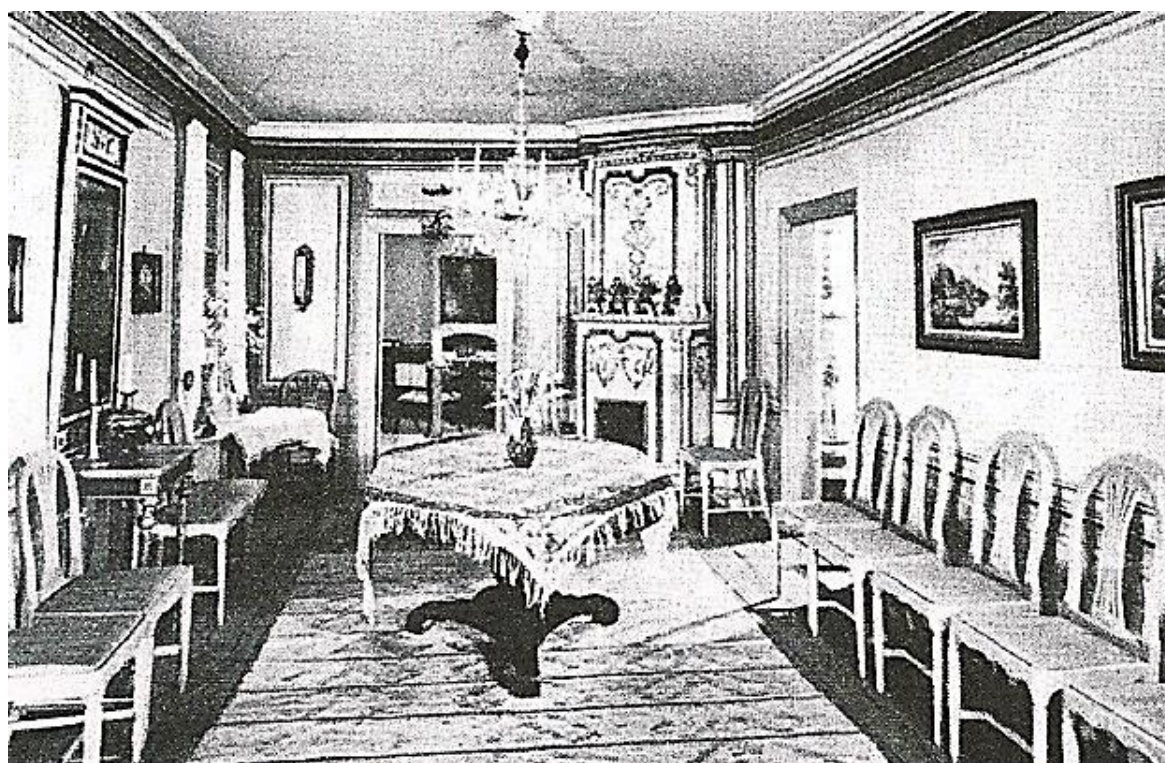
Enligt en teori planlades mordet på Gustav III på gården en julfest 1791. Carl Fredrik Ehrensvärd, vars far ägde [Hallunda Gård](#), var inblandad i mordet vilket han medgav. Han blev först dömd till döden, sedan omvandlades dödsstraffet till livslång landsförvisning.

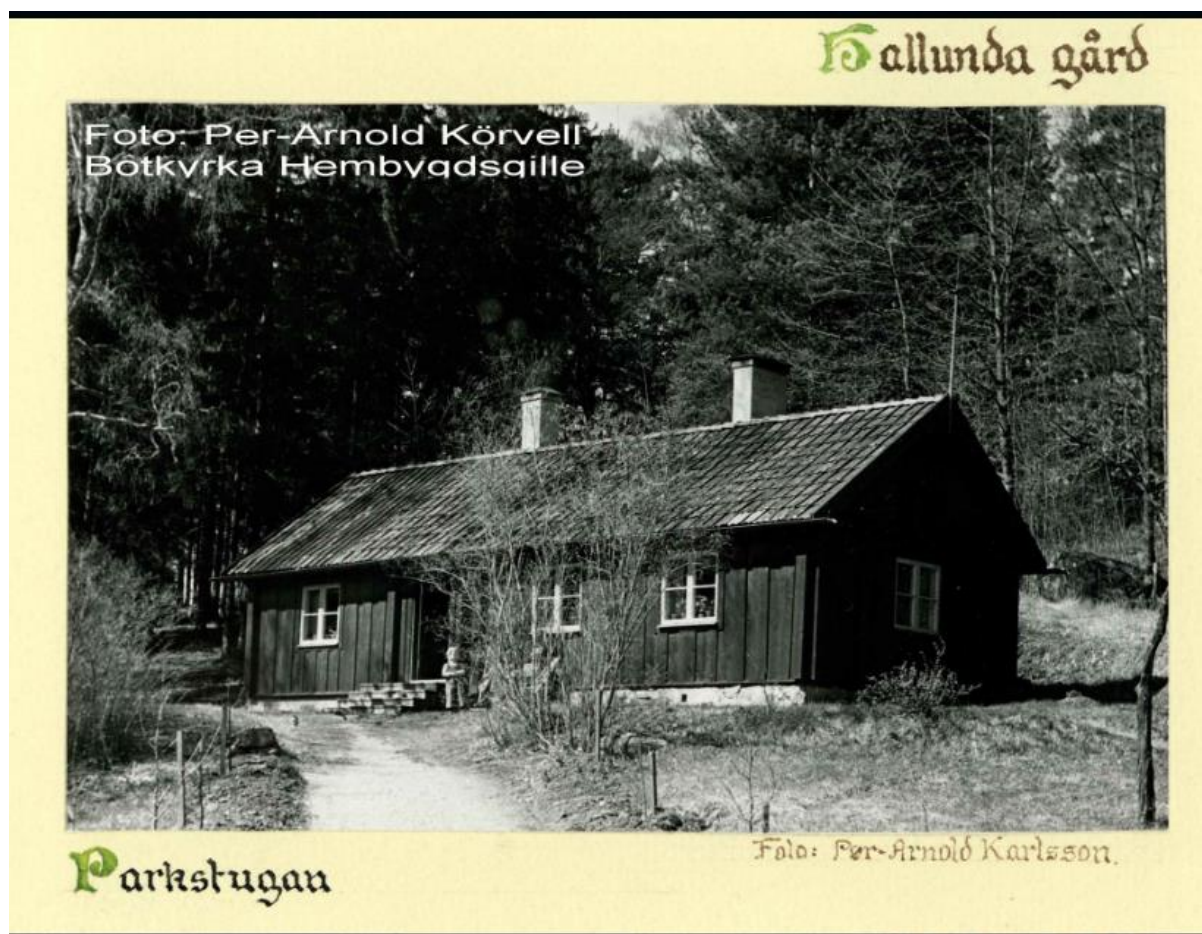
En väderkvarn byggdes invid Hallunda Gård under 1830-talet. Kvarnen var i gång ända in på 1870-talet, men såldes så småningom till Svartsjölandet.

Långt senare köptes en liknande väderkvarn till Hallunda Gård. Det var en present till Sten Wåhlin på hans 50-årsdag. Denna väderkvarn packades aldrig upp utan finns troligen isärplockad vid Hallunda Gård.

Ekonomibyggnaderna vid Hallunda Gård bland annat vagnslider och trädgårdsmagasin tillkom i början på 1800-talet.

Hallunda Gård - en interiörbild från 1930-talet

Hallunda Gårdspark - en ny kommunal del skall byggas

Det framtida - Hallunda Gårdspark

Källor:

Christer Boije	Bilder och minnesanteckningar
Erik Castegren	Botkyrkasocken i kulturhistorisk framställning 1948
Leif Forsstedt	LF:s intervju i februari 1978 med före detta generaldirektören i FMV Sten Wåhlin, son till Per Wåhlin. Sten hade som stöd för minnet en kombinerad gäst- och gårdshistoriebok.

Bilder och intervju med Bo Jonsson 20 mars 2019
angående släkten Törnblom

[Intervju med Leif Forsstedt](#)

[Torpet Lugnet - Kjell Ericsson berättar](#)

[Hallunda gård](#) – bebyggelseöversikt 2017

Vad sägs om lite [Torparrock med Sven Ingvars](#)

